

บทที่ 1

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยได้มีการนำเอาทรัพยากรและเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาประเทศ เทคโนโลยีที่ทันสมัยจึง เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น ทำให้มนุษย์ได้รับความสะดวกสบาย ในการประกอบกิจกรรมต่างๆ อย่างไรก็ตามเทคโนโลยีที่ทันสมัยเหล่านี้ ได้ก่อให้เกิดปัญหาในด้าน ความปลอดภัย เช่นการปฏิบัติหน้าที่เสี่ยงต่ออันตราย ทำให้เกิดอุบัติเหตุ เป็นผลให้เกิดการสูญเสีย ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและทรัพย์สิน ทั้งนี้เนื่องมาจากการขาดความรู้ในการใช้เทคโนโลยีใหม่ เหล่านั้น ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรืออาจเกิดจากความประมาทเลินเล่อ

อันตรายและอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ เป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งของการคร่าชีวิต มนุษย์ทั่วโลก ในหลายประเทศจำนวนผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุมีมากกว่าหรือเทียบเท่ากับสาเหตุจาก โรคภัยต่างๆ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดี เช่น มาลาเรีย อหิวาตกโรค มะเร็ง เป็นต้น สำหรับ ประเทศไทยนั้นในหลายปีที่ผ่านมาอุบัติเหตุเป็นสาเหตุของการตายสูงสุด ติดตามมาด้วยโรคหัวใจ โรคท้องร่วงและปอดอักเสบ ซึ่งเคยเป็นโรคภัยที่ทำลายชีวิตของคนไทยมากที่สุดมาก่อน ในปีหนึ่งๆ ความเสียหายของทรัพย์สินที่ประเมินได้อันเนื่องมาจากอุบัติเหตุนับหลายร้อยล้านบาท แต่หลายส่วน ที่ยากจะประเมินค่าเป็นเงินตราได้ เช่น ความพิการที่สังคมต้องรับผิดชอบ ความเศร้าโศกของ ญาติมิตร การสูญเสียเวลากับผู้ที่เกี่ยวข้อง

ปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุประมาณร้อยละ 15 ของอุบัติเหตุทั้งหลายเกิดจาก ภัยธรรมชาติที่ไม่อาจจะป้องกันได้ เช่น พายุ น้ำท่วม แผ่นดินไหว พายุพัด ส่วนอีกประมาณ ร้อยละ 85 เกิดจากพฤติกรรมของบุคคลคือ การขาดความระมัดระวัง ขาดความรอบคอบ ขาดความรู้และไม่มีระเบียบวินัย (ยัง พิชยานิยม 2521 : 26-27) จึงกล่าวได้ว่าอุบัติเหตุ ส่วนใหญ่เกิดจากพฤติกรรมของบุคคล

นักวิชาการหลายสาขาได้ศึกษาถึงสาเหตุของอุบัติเหตุในลักษณะของระบาดวิทยา พอสรุปสาเหตุของอุบัติเหตุได้ดังนี้คือ การกระทำที่ไม่ปลอดภัย ได้แก่พฤติกรรมต่างๆ ที่ก่อให้เกิด อุบัติเหตุ เช่น ความประมาท ความเลินเล่อ ความมกง่ายและการฝ่าฝืนระเบียบและยังมีปัจจัยที่ ส่งเสริมให้เกิดอุบัติเหตุคือ สภาวะที่ไม่ปลอดภัย เช่นถนนลื่น แสงสว่างไม่เพียงพอ พื้นทางเดิน ไม่เรียบ ขึ้นบันไดสูงไม่เท่ากัน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นๆ เช่นความทันสมัย การผลิต

เครื่องมือเครื่องใช้ใหม่ๆ ที่มีประสิทธิภาพการใช้งานสูง ย่อมเป็นอันตรายต่อผู้ใช้มากยิ่งขึ้นหากไม่มีมาตรการป้องกันที่รัดกุม (วิจิตร บุญโหดระ 2524 : 12)

สิ่งที่มนุษย์ทุกคนคำนึงถึงมากที่สุดคือ ความปลอดภัย หรือปราศจากอุบัติเหตุ รู้จักป้องกันอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นแก่ชีวิตและทรัพย์สิน โดยทุกคนต้องมีสติและจิตใจที่สำนึกอยู่เสมอ ต้องระมัดระวังและรอบคอบต่อการกระทำของตนเอง ถ้าทุกคนมีสติและรู้จักควบคุมการกระทำของตนเอง โดยอยู่ในสภาวะสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย ก็จะปลูกฝังให้ทุกคนตระหนักถึงสวัสดิภาพและความปลอดภัยยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กในวัยเรียน ควรจะได้รับการปลูกฝังในเรื่องความรู้ทัศนคติและแนวการปฏิบัติด้านความปลอดภัยตั้งแต่อยู่ในเยาว์วัย เพื่อให้เกิดสุขนิสัยด้านการป้องกันอุบัติเหตุต่อไป

อุบัติเหตุเป็นเรื่องที่ป้องกันได้ ถ้าไม่ประมาท โดยจะต้องอาศัยหลักการป้องกันอุบัติเหตุ ควรเริ่มที่ตนเองก่อน ตนควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอันตรายหรืออุบัติเหตุต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นรอบๆ ด้าน รู้จักสนใจฟังข่าวความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับสวัสดิภาพในหลายๆ เรื่องควรมีหลักการปฏิบัติตนอย่างระมัดระวังและมีระเบียบวินัย เคารพในกฎระเบียบต่างๆ รวมทั้งการดูแลสุขภาพของตนเองให้สมบูรณ์และแข็งแรง นอกจากนี้หน่วยงานของรัฐบาลและเอกชนควรเกี่ยวข้องดำเนินการป้องกันอุบัติเหตุ เช่น การให้ความรู้และความเข้าใจอย่างถูกต้องในการป้องกันอุบัติเหตุ การจัดบริการสร้างสภาพแวดล้อมที่มีความปลอดภัยมากที่สุดและควรวางกฎหมายที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่และเคร่งครัด สิ่งเหล่านี้จะทำให้ทุกคนเห็นความสำคัญและช่วยกันป้องกันอุบัติเหตุ ทั้งทางด้านส่วนตัวและส่วนรวม อุบัติเหตุต่างๆ ก็ลดลง (รัชณี ขวัญบุญจัน และคณะ 2528 : 35 - 36)

จากการศึกษาวิจัยพบว่า เด็กและเยาวชนต้องเสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุประมาณร้อยละ 49.12 ในจำนวนนี้มีเด็กอายุ 5-14 ปี เสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุมากกว่าปีละ 1,500 คน ส่วนใหญ่เด็กเหล่านี้จะอยู่ในวัยเรียนทั้งสิ้น (วิจิตร บุญโหดระ 2525 : 32) สำหรับชนิดของอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นกับเด็กวัยเรียนนั้น ได้มีผู้ทำการศึกษาหลายราย ผลการวิจัยสอดคล้องกัน คือชนิดของอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นกับนักเรียนส่วนมากคือ การหกล้ม รองลงมาตามลำดับ ได้แก่ถูกของมีคมและมิดปลายแหลมแทงตำ วิ่งชนสะดุลล้ม เตะสิ่งของ ตกจากที่สูง ถูกของหนัก ถูกขว้างปาด้วยวัตถุถูกกัด ถูกน้ำร้อนลวกและมีสิ่งแปลกปลอมเข้าตา (นิภา มนูญปิจุ และคณะ : 2526, พิพัฒน์ ชูรวาเช และนพมาศ ชูรวาเช : 2523)

อุบัติเหตุเป็นปัญหาที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของเด็กวัยเรียนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะ เศรษฐกิจสังคมปัจจุบันก็เต็มไปด้วยการต่อสู้เพื่อความอยู่รอด การที่เด็ก

วัยเรียนประสบอุบัติเหตุเป็นผลเนื่องมาจากขาดการฝึกอบรม การปลุกฝังทัศนคติ การปฏิบัติตนเพื่อป้องกันอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นเป็นนิสัยมาตั้งแต่เยาว์วัย ดังนั้นบ้านและโรงเรียนจำเป็นต้องปลุกฝังสุนทรียะด้านการป้องกันอุบัติเหตุให้แก่เด็กในวัยนี้ ดังที่วรรณวิไล จันทราภา (2526 : 20) กล่าวว่า เด็กวัยเรียนเป็นวัยที่กำลังพัฒนา พร้อมทั้งจะเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างที่ตนพบเห็นจากสภาพแวดล้อมและจากการประพฤติปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน ฉะนั้นเด็กวัยเรียนจึงเป็นวัยที่เหมาะสมแก่การปลุกฝังสุนทรียะให้เกิดเจตคติที่ดี ฝึกระเบียบวินัยและฝึกให้มีความรับผิดชอบทางด้านการรักษาสุขภาพอนามัยพื้นฐานที่สำคัญคือ ผู้ปกครอง ครูและผู้เกี่ยวข้องทั้งหลาย จะต้องให้ความสนใจและหาทางปลุกฝังให้เด็กมีสุนทรียะที่ดีด้านความปลอดภัยอย่างแท้จริง

โรงเรียนมีบทบาทที่จะต้องหาวิธีการแก้ไขและหาทางป้องกันและมีความรับผิดชอบด้านความปลอดภัยให้แก่ ครู นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียน โดยผู้บริหารอาจจัดโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยให้แก่ครู นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนและขจัดการระบาดของอุบัติเหตุให้ลดน้อยลงมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โครงการสวัสดิภาพในโรงเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าโครงการอื่นๆ ที่จัดในโรงเรียน การที่จะสร้างความปลอดภัยหรือสวัสดิภาพให้แก่ครู นักเรียน เพื่อมิให้ประสบอุบัติเหตุ หรือเสี่ยงภัยต่ออันตรายต่างๆ โรงเรียนควรมีมาตรการในการป้องกันอุบัติเหตุหรือโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียนดังต่อไปนี้ (สุชาติ โสมประยูร 2525 : 105)

1. จัดสิ่งแวดล้อมต่างๆ ทั้งในและนอกห้องเรียนให้ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ เช่น จัดสิ่งแวดล้อมและเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ภายในห้องเรียน ห้องอาหาร ห้องพยาบาล ห้องประชุม โรงฝึกงาน ห้องวิทยาศาสตร์ สนามเด็กเล่น ให้ปลอดภัยและไม่ล่อแหลมต่ออันตราย
2. จัดบริการความปลอดภัยขึ้นภายในโรงเรียน เช่น
  - 2.1 ดูแลความปลอดภัยในการเรียนและการเล่น รวมทั้งตรวจสอบสภาพความสึกหรอและแก้ไขความชำรุดทรุดโทรมต่างๆ อันอาจจะเกิดอันตรายขึ้นได้
  - 2.2 ติดป้ายประกาศเตือนให้ปฏิบัติหรือให้ระวัง ไม่ให้เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ล่อแหลมต่ออันตรายต่างๆ ไว้เพื่อเตือนใจนักเรียนอยู่เสมอ
  - 2.3 จัดหาอุปกรณ์หรือเครื่องมือเครื่องใช้ในการป้องกันและควบคุมอุบัติเหตุหรือภัยอันตรายต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ เช่น เครื่องมือดับเพลิง เตรียมพร้อมอยู่เสมอ รวมทั้งวางแผนป้องกันไว้ล่วงหน้าด้วย โดยศึกษาจากบันทึกประจำวันของครู เวนและสถิติของอุบัติเหตุของโรงเรียน
  - 2.4 ตรวจตราสอดส่องไม่ให้นักเรียนนำวัตถุ หรือสิ่งของที่อาจเกิดภัย หรืออันตรายเข้ามาในโรงเรียน เช่น วัตถุระเบิด อาวุธ ของมีคม เครื่องประดับหรือของมีค่า
  - 2.5 จัดบริการช่วยเหลือและให้การปฐมพยาบาลเมื่อเวลาเกิดอุบัติเหตุ

3. จัดสอนสวัสดิศึกษา โดยมุ่งให้นักเรียนมีสวัสดินิสัยและสวัสดิปฏิบัติที่ดีในการประกอบกิจกรรมต่างๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน ดังนี้

3.1 สอนสวัสดิศึกษาในวิชาสุขศึกษาและวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.2 แทรกสวัสดิศึกษาเข้าในกิจกรรมเสริมหลักสูตรทุกประเภท

3.3 จัดกิจกรรมพิเศษสำหรับสวัสดิศึกษาโดยเฉพาะ เช่น จัดนิทรรศการ

จัดได้ว่าที่ จัดอภิปราย จัดประกวดคำขวัญและจัดตั้งชุมนุมสวัสดิศึกษา

ดังที่กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่าอุบัติเหตุเป็นปัญหาสังคมที่ก่อให้เกิดความเสียหายและการสูญเสียที่ร้ายแรง การป้องกันอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นกับเด็กวัยเรียนควรเริ่มจากที่โรงเรียน ผู้ที่มีบทบาทสำคัญมากที่สุดคือ ผู้บริหารควรเห็นความสำคัญในการปลูกฝังให้เด็กเกิดสุขนิสัยด้านความปลอดภัย เพื่อมิให้เกิดอุบัติเหตุ โดยผู้บริหารจะต้องเห็นความสำคัญของการจัดโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียน

ด้วยความสำคัญของผู้บริหารที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียน ให้แก่ครูนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อให้ครู นักเรียนและบุคลากรเกิดความรู้ แนวทัศนคติและการปฏิบัติตนที่ปลอดภัยจากอุบัติเหตุทั้งปวง อีกทั้งเป็นการสนับสนุนการดำเนินงาน เกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุของสำนักคณะกรรมการป้องกันอุบัติเหตุแห่งชาติ ผู้วิจัยจึงใคร่จะศึกษา สภาพและปัญหาเกี่ยวกับการจัดโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัด กรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากกรุงเทพมหานครเป็นเมืองใหญ่ซึ่งมีประชากรมาก และความเป็นอยู่ของคนส่วนใหญ่ใช้เครื่องทุ่นแรงในการประกอบกิจวัตรประจำวัน ซึ่งเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย

การวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการหาแนวทางแก้ปัญหการจัดโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาและปรับปรุงแผนงานสำหรับพัฒนาโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา ให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นเป็นผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมสุขภาพด้านสวัสดิศึกษาดีขึ้น เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขปลอดภัยต่อไปภายหน้า

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาเกี่ยวกับการจัดโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อเปรียบเทียบปัญหการจัดโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษาตามตัวแปรขนาดของโรงเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร เท่านั้น
2. แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้จำแนกสภาพและปัญหาออกเป็น 4 ด้าน คือ การจัดสิ่งแวดล้อมทางสวัสดิภาพ การจัดบริการสวัสดิภาพ การสอนสวัสดิศึกษาและการจัดดำเนินงานเกี่ยวกับโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียน

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามซึ่งสร้างขึ้นโดยอาศัยแนวคิดและหลักการปฏิบัติจากเนื้อหาสวัสดิศึกษา นอกจากนั้นจึงได้นำไปทดลองใช้แล้วนำมาปรับปรุงก่อนจะนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง จึงเชื่อได้ว่าเป็นเครื่องมือที่เชื่อถือได้และวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
2. ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานครมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียน
3. ผู้ตอบแบบสอบถามตอบตรงความเป็นจริง ปราศจากอคติและเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สภาพ หมายถึง สภาพที่เป็นจริงของโรงเรียนในการจัดโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียน

ปัญหา หมายถึง ปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียน

การจัดโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียน หมายถึง การจัดประสพการณ์เพื่อสร้างเสริมให้เด็กเกิดความปลอดภัยและมีสวัสดินิสัยที่ดี โดยมีผู้บริหาร ครูใหญ่ ครูทุกคนในโรงเรียนเป็นคณะกรรมการหรือมีส่วนร่วมในโครงการนี้ การดำเนินงานแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. การจัดสิ่งแวดล้อมให้ปลอดภัย หมายถึง การจัดทำโรงเรียนมีสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ
2. การบริการสวัสดิภาพ หมายถึง การดำเนินงานเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยป้องกันอุบัติเหตุอันจะเกิดขึ้นแก่บุคลากรและนักเรียนในโรงเรียน

3. การสอนสวัสดีศึกษา หมายถึง การจัดเนื้อหาสาระ การวางแผนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การวัดประเมินผลเนื้อหาสวัสดีศึกษาในวิชาสุขศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติเกี่ยวกับสวัสดีศึกษา

โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนรัฐบาลมัธยมศึกษาระดับตอนต้นและตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในกรุงเทพมหานครทำการสอนตามหลักสูตรพุทธศักราช 2521

ขนาดของโรงเรียน หมายถึง ขนาดของโรงเรียนที่วัดจากจำนวนห้องเรียน แบ่งเป็น 3 ขนาดคือ

โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีห้องเรียนตั้งแต่ 1-36 ห้องเรียน

โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีห้องเรียนตั้งแต่ 37- 60 ห้องเรียน

โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีห้องเรียนมากกว่า 61 ห้องเรียนขึ้นไป

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการโรงเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในกรุงเทพมหานคร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย